

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINICA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor:	Manuscrisurile să adresează la redacțiunea „FOAIA DIECEZANĂ” iar banii de prenumerațiune și inserțiuni la Administrațiunea Tipografiei și Librăriei diecezane în Caransebeș. — Telefon Nr. 30.
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, concursuri, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor., de aci în sus 10 coroane.	
„ „ „ pe 1/4 de an 5 cor.		
„ România și străinătate pe an 14 fr.		
„ „ „ pe 1/2 an 7 „		

Patriarhul Ciril Lucaris

Confesiunea Pseudolucariană și urmările ei

Îndată după apariția cărții, s'a crezut că Ciril cu adevărat a primit doctrinele Calvinilor, și ar vrea să supună biserica sa celei calvine. În Constantinopol erau stările așa de înviforate încât contrariilor lui Lucaris li succedea a-l destitui și a esoperă exilarea lui la Tenedos în a. 1632. Urmașul lui, *Ciril Contaris din Beria*, după o săptămână este delăturat, și scaunul îl ocupă din nou, pentru a treia oară, Lucaris. Luptele contra lui nu conținesc și după un an și jumătate iarăși e destituit, a treia oară, și exilat tot la Tenedos. Lui îi urmează *Atanasie Patelarie*, care după patruzeci de zile e izgonit și el, iar scaunul patriarhal îl ocupă din nou, pentru a patra oară, Lucaris. Patelarie cere ajutorul Papei contra lui Ciril pe care însă fiind împreunat cu împlinirea unor condiții, îl refuză; pleacă disperat la Moldova de unde pe neașteptate în a. 1635 se reîntoarce iar la Constantinopol, ocupând pentru a doua oară scaunul patriarhal în locul lui Lucaris, destituit de astădată pentru a patra oară. Patelarie păstorește un an; după el urmează a doua oară Ciril Contaris, care după 16 luni de păstorire este înlocuit cu episcopul *Neofit*. Dar Neofit se retrage curând de bună voe pe inzulă Chios, cedând locul învățătorului său Lucaris, care acum a cincea și ultima oară ocupă tronul. Dară precum până acum, așa nici de astădată nu avu pace ci fu destituit în același an și aruncat în temnița din cetatea Lemocopia. Pe tron se urcă a treia oară Ciril Contaris, dușman neîmpăcat al lui Lucaris. La stăruința acestuia și a Iezuiților este Lucaris ucis în 26 Iunie 1638 și trupul lui aruncat în mare. Credincioșii îi găsiră și-l așezară trupul în mănăstirea s. Andrei; iar

după alungarea lui Contaris, sub Partenie, se îngropă cu toată pompa cuvenită unui Patriarh¹.

Contaris convoacă în același an (1638) încă un sinod la Constantinopol, declarând în el pe Lucaris de eretic și de autorul Confesiunii apărute la Geneva. Hotărârea sinodului sună: Anatema lui Ciril, celui mai primejdios eretic, carele în capitolul al doilea al Confesiunii sale învață că biserica lui Dumnezeu poate rătăci, că ea nu se învață de Duhul Sfânt, ci de un om supus rătăcirii și amăgirii, și care în capitolul al doisprăzecolea afirmă că biserica pe pământ în locul adevărului ar alege minciuna, și așadară ar putea fi învinsă de porțile iadului².

Hotărât, aceasta stigmatizare a lui Lucaris produsă mare consternare în cerul aderenților lui și a majorității credincioșilor, conziderându-se ca o pată și mare înjosire a bisericii ortodoxe. Urmarea a fost destituirea și exilarea lui Contaris la Cartagena, având aceeași soartă ca și Lucaris. Locul lui îl ocupă *Partenie I* la a. 1640, convocând îndată și un sinod, a căruia constituire grabnică o cerea imperios starea spiritelor agitate. În acest sinod se condamnă Confesiunea pe lângă desvinovățirea lui Lucaris, care nu ar fi autorul ei. Osămintele lui se aduc la Constantinopol și se înmormântează cu mare solemnitate pe inzulă Chalcis în biserica s. mănăstiri Panaghia spre îndestulirea tuturor credincioșilor.

7. Sinodul dela Chiev.

Latinii însă, făceau pe conta Confesiunii din Geneva prozelitism în rândurile ortodoxilor din

¹ Despre moartea lui Lucaris se istorisește în felurite chipuri: Unii (Pocok) zic că el a fost bătut și chinuit pe o luntre, gătit și apoi aruncat în mare: prietini însă îl găsesc și-l îngroapă pe o inzulă; alții (Leo Allatins), că trupul lui l-au scos un zile pe țarmure și l-au înmormântat niște oameni cari treceau pe acolo, dar trecând și niște Turci, văzând o bucăciță de haină neastrucată în mormânt și crezând că e ceva teaur ascuns acolo, desgroară trupul, ci înșălându-se l-au lăsat pradă flarelor sălbatice.

² Melchisedec: Op. cit. și Pictler: Op. cit. I, p. 469.

Polonia. Ei ziceau că biserice ortodoxă a devenit calvină, nu mai este cea veche și, că numai biserica latină este cea unic mântuitoare. Biserica ort. din Polonia aparține în acel timp jurisdicțiunii Mitropoliei din Chiev. Mitropolitul Ghievului era *Petru Movilă* (1633—1647). Cobilorător din familia domnitoare a Movileștilor din Moldova, Petru Movilă, înzestrat cu o rară cultură teologică și filozofică câștigată în străinătate, era bărbatul pregătit, ca să apere chestiunea Ortodoxiei în Polonia. El compune în formă de cateheze: »*Mărturisirea ortodoxă a credinței biserice ecumenice și apostolice a Răsăritului*«, arătând ortodoxilor că dogmele bisericei Răsăritului nu sunt nici calvine nici latine, ci ele sunt doctrinele adevărate ale bisericei instituite de Cristos și a urmașilor lui, a Apostolilor. Mărturisirea aceasta, scrisă de Movilă în limba latină și greacă s'a supus spre aprobare unui sinod provincial chemat anume spre acest scop la Chiev în a. 1640. La acest sinod erau reprezentați toți episcopii din Rusia. Ea să primește și se trimite spre aprobare Patriarhului din Constantinopol. Partenie convoacă în Mai 1640 un sinod patriarhal, care încă odată declară de eretică Confesiunea din Geneva și recunoaște de normă generală a credinții „Mărturisirea ortodoxă“ a lui Movilă. La acest sinod era de față, afara de Partenie și mitropolitii de Heraclia și Larissa, și Petru Movilă, căci actele sinodului sunt subscrise și de el. Recunoașterea „Mărturisirii ortodoxe“ de normă generală a credinții era numai hotărârea sinodului patriarhal din Constantinopol. Dar pentruca ea să aibă putere obligatoare pentru întreaga biserică ortodoxă, trebuia desbătută și recunoscută de un sinod, așa zicând ecumenic al bisericei ortodoxe. Convocarea și ținerea acestuia în Constantinopol, unde ar fi fost firesc să se țină, nu se putea din cauze politice și materiale.

(Urmează)

Despre simbolul credinții

Învățătura bisericii ortodoxe.

1. Instrucțiunea religioasă.

Dupăce am spus în mai mulți numeri învățătura bisericii dupăcum e cuprinsă în Simbolul credinții, e bine să ne ocupăm cu învățătura bisericii mai pe larg. Această învățătură o vom arăta cum să cuprindă în : dogme și morală ; iar temeiurile ei le vom lua din s. Scriptură și tradiție. Espunerea ne vom nizu să fie cât să poate de clară și simplă, ca să poată fi înțeleasă de toți.

Știința religioasă o vom prețui-o noi mai bine dacă cunoaștem subiectul ei, adecă dacă o învățăm, studiem temeinic.

Vom prețui sau stima știința religioasă însă dacă-i cunoaștem frumuseța și importanța.

1. *Frumuseța științei religioase.* Obiectul acestei științe sânt cele mai înalte adevăruri. Deasupra tuturor tăramurilor încredințate spiritului omeneșc de a le cerceta, sânt Dumnezeu, prevedința, adevărurile ce el ni le-a descoperit în s. Scriptură, raporturile lui cu omenirea prin mijlocirea Cuvântului întrupat, datorile ce ni să impun în urma chemării noastre înalte, întreaga economie a darului, a întrupării, răscumpărării, fără de care lucrurile curat omenești n'au nici o importanță. A nu cunoaște această înaltă învățătura ori a poșede numai slabe conturi din adevărurile ce ea cuprinde, este a răpi inteligența de luminile ce o lămuresc în cel mai înalt grad.

Știința religioasă e frumoasă în întregul și în detalii. Precum marea în imenzitatea ei ne dă aspect grandios, deși are mii și mii de sânnuri iarăș mărețe în particular ; așa și fiecare adevăr religios deschide celui ce se ocupă cu el adâncimi de lumină, mărire, frumuseță. Studiul unui articol al Simbolului credinții poate ocupa pe cineva o viață întreagă.

Variatatea imenză a subiectelor ce ea cuprinde aduce cu sine că să atinge cu toate celelalte științe. Toate rezultatele cugetării, de le urmărim până în sfârșit, duc la Dumnezeu ; prin urmare toate studiile urmărite ceva mai departe conduc la studiul religioasă.

Elocință, poezie, filozofie, istorie, știință oferă studiul religioasă celui ce se ocupă cu ea, căci într'ansa să află tot ce atinge inima omenească.

Știința religioasă nu e de mai puțin interes decât altă știință ; chiar și formele ei elementare din Catehism captivă pe omul cu inteligență și inimă curată.

2. *Importanța științei religioase.* Odată întrebă oarecine pe un filozof că ce e mai greu pe pământ, iar el răspunde : „un om ignorant“. E sigur că în zilele noastre fără instrucție nimene nu-ș poate fi folositor sieș și altora. Oarecare măsură de cunoștințe este indispensabilă pentru fiecare de voește cu cinste să umple locul unde e pus. Aceasta stă despre știința omenească ; cu atât mai vârtos deci de știința dumnezească, căci toate relele ce să întâmplă în lume vin dela necunoașterea lămurită a adevăurilor cuprinse în s. Scriptură. Talleyrand a zis că cine nu cunoaște teologia nu știe nimic.

Și într'adevăr e delipsă a poșede știința religioasă atât pentru a trăi cât și a muri bine.

a) *A vieții bune.* A ști că este un Dumnezeu, că sântem făcuți după chipul lui și așezați pe pământ de a-l cunoaște, a-l iubi, a-i sluji, că Isus Cristos e Fiul lui Dumnezeu celui viu, Cuvântul întrupat, mijlocitorul între cer și pământ, a venit în lume să ne răscumpere cu jertfa lui pe cruce, că poruncile din Decalog și din evanghelie sânt norme suverane pentru morală noastră, că în viața viitoare ni să deschide o îndoită perspectivă (fericirea ori perzarea vecinică) după cum am urmat legile lui Dumnezeu ori nu —

în toate acestea omul află putere de a înconjura răul și a face binele. Înzadar ar îndrăzni cineva să ia în bătae de joc aceste învățături, fără ajutorul religiei nimeni nu-ș poate împlini deosebitele îndatoriri încât el și alții să fie mulțumiți. Rațiunea protestează contra acestei rătăcirii, dar și experiența; de aceea să poate afirma cu Pascal: „Adevărata virtute și adevărata religie nu să pot dezbină“

Cine păs rează aceste îndemnuri care au așa mare influență asupra vieții noastre și cine le așază ca principii în mintea și inima noastră? Numai instrucția religioasă.

De nu vom hrăni credința noastră cu studiul religiei, apoi încetează să aibă rol activ asupra vieții noastre, pe încetul credința să întunece, apoi dispere.

Că mulți creștini nu sânt destul de tari în convingerile religioase își are temeiul în neglijența de a se instrui în adevărurile dumnezești. Acești indivizi cu nimic nu se pot apăra contra impietății, credința lor e spulberată de cea mai nevinovată sofismă ce întimpină. De ar fi știut să păstreze adevărată știința religioasă, ar cunoaște îndată cât de falze sânt sistemele ce li să opun, obiecțiunile necredinții s'ar împărăștia ca fumul, și ei nu numai și-ar ținea credința ci ar fi în stare s'o și apere și lătască. În acest caz ei n'ar fi numai învățăcei ai evangheliei ci apostolii ei.

De aceea adevărații creștini vrednici de numele lor, se nuzesc a păstra și înmulți vistieria prețioasă a cunoștinții religioase. Erau timpuri când bărbați cu nume cunoscut în depărtări mari nu se jenau să se ocupe cu studiul religiei, căci voeau să știe, cât e în putința omului, de unde vine omul și unde merge.

b). Dacă e necesar studiul religios în viață, apoi cu atât mai vârtos este el necesar *în momentul morții*.

În acest moment atât de important pentru om ce va face cel străin de credință, poate el săvârși acte de mântuire? Ba, căci el nici nu știe ce are de făcut. El nu cunoaște mărimea păcatului, frumseța sufletului său, nici prețul virtuții. O astfel de persoană samănă unui bolnav care în agonie e fără conștiință. Altfel să are însă cu omul care e instruit în ale credinții. El știe între toate împrejurările să se ferească de căile rătăcite, totdeauna are deplină nădejde că va merge la Dumnezeu mai nainte ori mai târziu, cu atât mai vârtos este el sigur de aceasta în momentul morții.

Așadar datori sântem să prețuim știința religiei. Atâta însă nu ajunge. Noi trebuie s'o și *studiem*, să ne ocupăm serios cu ea.

Să istorisește de un episcop francez că, făcând vizitație canonică în regiuni muntoase, foarte anevoioase de a ajunge la ele, n'a găsit aproape nici o urmă de religie creștină. Poporul îl primește cât să poate de bine, ca pe episcopul său; în onoarea lui aranjează sărbători împreunate cu joc. La joc, după obicei, au început unii să chiotescă, să cânte cântece ce tradau o absolută ignoranță a adevărurilor

credinții. Între altele unul striga: Binecuvântată e s. Treiune sora s. Fecioare!

Dacă la poporul francez care să numără între cele mai înaintate popoare în lume, s'a putut afla o astfel de ignoranță în cele religioase, apoi la noi Români să poate afirma, că această ignoranță e regulă; de aci urmează imperioasa necesitate ca preoțimea noastră să ia în mâni propunerea religiei în șoalele populare. Dar ignoranța aceasta nu e numai la indivizii cu cultură inferioară ci să află și la așanumiți intelectuali, așanumiți culți. Ea să întimpină și la persoane care în fiecare Duminică și sărbătoare merg la biserică, dar întreaga lor viață, de când au părăsit băncile școlii nu s'au apropiat de preot să-și mărturisască păcatele ori să-i ceară sfatul în cestiuni religioase. Acesta e și motivul, după părerea mea, că între Romani e atâta pizmă, ură, mânia, ceartă, dezbinare etc.

Cum să poate ajuta aci?

a) *Persoanele creștine și practice* să vor îndemna să cerceteze adeseori acele slujbe dumnezești care sânt îmbinate cu predică sau preotul să caute ocaziune potrivită și pe nesimțite să intre, la început mai puțin apoi tot mai mult, în discuția întrebărilor religioase mai ușoare și treptat a celor mai grele. Că un astfel de creștin se va scuza la început ori se va simți puțin jenat, e adevărat, dar preotul să-l îndemne cu multă cruțare, să-i facă plăcute temele religioase și să nu se teamă de nici un fel de critică ce i-s'ar face din o parte ori din altă supt diferite pretexte. S. apostol Pavel scrie că *credința e din auz*. Așadar parohienii trebuie să audă adevărurile credinții și așa să va produce în ei credință. Apoi ei simțesc deosebită plăcere când li să spune că învățătura ce o țin ei acum e moștenire dela moși strămoși și să o păstreze neschimbată, dacă voesc ca nepoții și strănepoții lor să-i binecuvinteze cum binecuvintează și ei pe ceice le-au lăsat moștenire o credință așa de frumoasă, de puternică.

De ministrul francez Odilon Barrot să spune că fiind în Villefort mergea regulat la orele de catihizare și asculta cu multă atențiune propunerile. Pe cât de măgulitor era acest lucru, pe atât și de surprinzător așa că catihetul odată îl agrăește zicându-i că această întâmplare nu șo poate explica. „Bine! îi răspunde ministrul, trebuie să-ți mărturisesc că eu ascult cu deosebită plăcere propunerile D-tale, căci totdeauna aflu ceva ce știam numai de jumătate ori deloc sau că nitasem“.

Și câți dintre noi ar trebui să repețască aceste cuvinte ale unui ministru!

b) *Ceice nu cercetează biserică deloc ori foarte rar* pot fi oameni instruiți, dar cari pun ocupațiunile lor mai presus decât datoriile față de Dumnezeu, ori nu sânt în această categorie ci se ocupă cu un ram al industriei dar în neglijența amintită sânt pe aceeaș treaptă. Apariția aceasta nu e nouă. Episcopul de Nola, Paulin scrie unui filozof al timpului său: „Tu

respiri parfumurile tuturor poezilor, te scalzi în fântânile filozofiei. Nu însemnează nimic că cetești pe Demosten și Cicero! Că să te ocupi cu ei, poți oricând. Dar când e vorba de Cristos, îndată ești sclavul afacerilor. Află timp să fii filozof, dar nu-l află să fii creștin". Apoi adaugă: „Prietene! fă-te poet al lui Dumnezeu, filozof al lui Dumnezeu, căci eu nu-ți cer să abziei filozofia, ci unind-o cu religiuina s'o sântești în credință".

Aflându-să această scădere la popor, apoi datorită preotului este să-l lumineze asupra datoriei către Dumnezeu îndeosebi simbolul credinții să-l cunoască toți, căci din el poate scoate creștinul ce are delipsă spre fericire în viața aceasta și cea viitoare.

De încheiere aci putem să ne raportăm la istoria biblică, când Mântuitorul vindecă pe cel orb, care li zisese că vede pe oameni mișcându-se ca niște arbori; iar după ce îl vindecase îi vede lămurit (Mc. 8, 22—25). Datoria creștinilor este să roage pe Dumnezeu, ca „pământul să se umple de cunoștința și mărirea celui vecinic" (Avac. 2, 14), iar adacându-și aminte de cuvintele fer. Ieronim să nu desprețuească știința omenească, ci să învețe aci pe pământ ceea ce vor ști și în cer".

(Urmează)

Creștinismul și învățatii în veacul al XIX

(Continuare)

Andreu Maria Ampère (1775—1836). Gloria lui să resumează în cuvintele: El e întemeietorul electricității dinamice, geniul care, descoperind puterea electricității și cât de lesne să poate canaliza și transporta, a dat întâia idee și a trasat planul m nunațelor aplicații industriale, care s'au dezvoltat în jumătatea a doua a veac. 19.; dacă acest secol este al electricității, apoi meritul este al lui Ampère.

Mai mult, e un geniu de aptitudini cu adevărat universale. El a studiat toate, a încercat toate, s'a entuziasmat pentru toate. Era bărbat al idealului, al poeziei întocmai ca experimentator precis și calculator riguros. El s'a ocupat cu toată inima încă cu literatura, limbistica, arta, botanica, filozofia, metafizica, apologetica. Ca Leibniz, el a conceput planul unei limbi universale; el scrie poezii care exprimă cel mai curat amor către întâia lui soție (sonete, cântece, și arade; tragedii, epepe). Adeseori prietenii lui duceau frica că ș-a pierdut mințile. Așa să întâmplă când părăsește algebra și chimia și începe să se ocupe cu metafizica Lantiană îi scrie Balanche: „Iubite prietene, comi spuni de succesele tale în metafizică mă desolează. Văd cu durere că la vârsta ta începi o nouă carieră. Nu ajunge departe cine schimbă căile în fiecare zi" (epistolă în 5 Mai 1805).

Balanche însă, s'a dovedit, că a fost profet rău. Ampère avea câteodată trebuință să schimbe ocupațiunea; geniului incandescent trebuca necontentit să aibă abateri. El voea să eploreze toate căile deschise

spiritului omenească. Așa cere universalismul uriașilor în știință. Mai mulți învățați erau bărbați necompleți, specialiști, dar cei mai mari ca Ampère, Cauchy, Newton, Leibniz, Copernic și Kepler erau atrași de filozofie, de speculațiunile metafizice și religioase cu ardoarea sintezei. Ampère, în urma schimbării cărărilor lui, îndeosebi însă în urma puterii sintezei, manifestările căreia erau aceste schimbări, numai Ampère a putut explica experiența lui d'Oersted, o experiență misterioasă pentru toți reprezentanții științii din acel timp și să întemieze pe această experiență teoria despre *electrodinamică*.¹

Care este într'acestea viața internă, religioasă a unui astfel de geniu? Avusese ea mai multe crize, schimbări pănăce în urmă află calmul echilibru al credinții și pietății creștine în anii care sânt înainte de activitatea cea mai mare științifică a lui Ampère.

Născut în Lyon, din o familie de negustori onorabilă, copilăria lui întâia să petreacă supt îngrijirea mamei lui piqase. Tatăl este întâiul lui instructor. Pruncul, dela al 6. ori al 7. an al vârstei manifestă aptitudini deosebite: întâia facultate ce iesă mai cu samă la iveală este calculul aritmetic. Înainte de a cunoaște el cifrele și de a ști să le scrie, ne spune Arago, că făcuse el lungi operații cu ajutorul unui număr destul de restrâns de petricele ori de fasole. Cum învățase să cetească nimic nu-i scapă. Istorie, călătorii, poezii, romane, filozofie, toate îl interesează. În deosebi iubește el însă în acest timp pe Omer, Lucan, Tasso, Fénelon, Corneille, Voltaire, special însă îl atrage renumele de elocință a lui Thomas. În al 13. an începe să cetească „Enciclopedia", și cetește, fără să omită ceva, cele 25 vol. în folio, fiecare în rândul său: al doilea după întâiul, al treilea după al doilea fără să intrerupă șirul alfabetic — zice Arago. El a cetit-o, iar memoria lui de nedescris, care totdeauna a pus pe toți în uimire, asimilase tot, așa că în vârsta înaintată încă de mulțori în Academia de științe cita cu perfectă exactitate pasagii lungi din Enciclopedia despre unele altele.

¹ Iosif Bertrand zice: „Pila lui Volta, descoperită la începutul acestui veac a deșteptat mirarea vie și legitimă a tuturor bărbaților de știință. Dar, după frumoasele lucrări ale lui Davy, Gay-Lussac și Thenard, pare a fi chemată să perfecționeze chimia mai mult decât fizica. O fericită observație însă îndreaptă spiritul fizicienilor asupra acestor fenomene mari și misterioase. Oersted demonstrase în 1820 că un curent electric atrage ori respinge un ac magnetic cu o putere ale cărei legi păreau îmbinate cu greutate mari. Cercetarea lor fu o problemă frumoasă ce să impune fizicienilor; mai mulți începură să lucreze. Ampère singur izbuti. După ce se alătură lui d'Oersted prin descoperirea unui fapt nou și important, anume al acțiunii reciproce a curentelor, geniul lui rar, susținut și condus de știință profundă, făcu un lucru escelent și să urcă la principiul de a arăta legea elementară a acestor acțiuni complexe, ca apoi iarăș să coboară la cosințele cele mai minuțioase și precise. Teoria magneților e legată de teoria curentilor încât e lesne a convinge pe oricine despre aceasta. Memoriul lui Ampère e produsul cel mai important al științii moderne, fundamentul zidirii celei mai vaste și terminate ce filozofia naturală a produs dela Newton încoace" (Discurs de inaugurarea monumentului lui Fr. Arago).

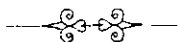
E firesc că supt regimul Enciclopediei pietatea unui prunc, chiar și a unuia genial, nu putea dăinui mult. Nu avem urme de vro criză violentă, nici dușmănie nu să observă la Ampère; dar influența creștină slăbise. Abia după vro 12—13 ani Ampère îndemnat de o soție bună revine la practica creștină.

Izbucnise revoluția. Ampère tatăl, ca și alții sedus de primăvara politică și socială ce începuse, și fiul lui tânăr, sânt plini de entuziazm.

Revoluția într'acestea însă răpede desiluzionează pe mulți, căci anarhia să întinde în părțile Lyonului și în toată Franța. Bande jăfuesc și dau foc castelului din Poleymieux — unde Ampère petrecuse anii copilăriei. Ampère se refugiase în Lyon, își trimite însă curând familia la Poleymieux, iar el rămâne în Lyon, unde îl aleseseră judecător de pace. La 1793 însă e osândit la moarte. Noaptea, înainte de a fi dus la eșafod, scrie Ampère tatăl soției sale: „De ar da Dumnezeu, ca copiii noștri să aibă o soartă mai bună decât noi și să aibă totdeuna înaintea ochilor frica de Dumnezeu, această frică salutară ce produce în noi nevinovăție și dreptate deși natura noastră e așa de slabă“.

Moartea tatălui a fost lovitură pentru Ampère fiul. Toate facultățile lui încetaseră câțva timp. El, care abia de 18 ani, e în stare să descifreze Mecanica analitică a lui Lagrange și care știa așa de multe matematici, el căzuse într'un fel de idiote, își petrecea zilele făcând grămezi de nisip. Botanica însă îl readuce la viață: epistolele lui Rousseau asupra acestui obiect îi ajung în mâni, el se aruncă asupra lor cu focul ce se manifestase mai înainte la matematici. Cu botanica, o poezie: Corpus poetarum latinorum, deschisă la întâmplare, să deschide din nou valurile armoniei; și în plimbările lui de herbarist prin padurile dela Poleymieux răsună ritmurile cunoscute. La Omer, Virgil și Tasso să află o descriere admirabilă a calului, îi plăcea s'o reciteze în toate trei limbile. Acești ani (1794—1797) sânt numai poezie, el scrie o gramadă de poeme de tot soiul (poezii fugitive, didactice, tragedii, comedii, scene ori fragmente din o tragedie cu numele *Agis*, *Conradin*, *Ifigenia în Taurida*, poemă morală despre viață, poemă despre științele naturale, începutul unei epopee mari *Americida*, al cărei erou e Cristof Columb etc.) care toate să întrerup brusc cu x și y ori cu anunțul: „Formula generală de a forma imediat toate puterile unui polinom oarecare“.

(Urmează)

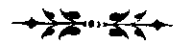

Adunarea „Asociațiunii“ la Sacul.

Despărțământul Lugoj al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român“ și-a ținut la 8 August a. c. st. n. adunarea sa în comuna Sacul. La 8 ore a aflat loc primirea comitetului cercual în frunte cu P. On. d-n protopresbiter Dr. George Popovici însoțit de mai mulți fruntași din Lugoj, Caransebeș și împrejurime. Fruntașa comună eră îmbrăcată în haine

de sărbătoare. Festivitatea s'a început cu serviciul divin, celebrat de P. O. D. protopresbiter Dr. G. Popovici, asistat de părintele Nicolae (Groză) (Gavoșdia), Romul Jurhescu (Peștere), D. Souceneanțu (Sacul) și D. Lupea (Jena). Răspunsurile le-a cântat corul dlui I. Vidu, frumos cum numai el știe, atât la s. liturgie cât și la parastasul oficiat pentru prea fericitul episcop Nicolae-Popea. În decursul slujbei, a ținut P. O. D. Dr. G. Popovici o instructivă predică, arătând scopul Asociațiunii și mijloacele cu care se poate realiza acest scop. Adunarea o deschide delegatul comitetului central P. O. D. Dr. G. Popovici, pomenind în cuvinte binemeritate amintirea fostului director al despărțământului Coriolan Brediceanu, iar pe P. O. D. Dr. G. Popovici și oaspeții îi salută cu însuflețire părintele A. Spătanu. În numele tuturor mulțamește P. O. D. Dr. George Popovici, laudând înfloritoarea și fruntașa comună Sacul. Se purcede la alegerea Directorului despărțământului, aclămându-se cu toată dragostea veneratul protopop Dr. G. Popovici. Se citește apoi raportul comitetului și al cassarului care se ia la cunoștință. Urmează disertațiunile Dlor Dominic Rațiu, despre „Calea către bunăstare“ și I. Vidu, „Despre corurile noastre“ și în fine conferința liberă a mult apreciatului Dr. V. Branisce despre „Condițiile de progres la poporul român“. Toți trei conferențiarii au fost răsplățiți din partea publicului cu multe și entuziaste aplause. Fiind ordinea zilei sfârșită, adunarea se închide din partea președintelui care mulțamește în termeni calzi tuturor participanților. Urmează masa comună, iar după prânz admirabila petrecere populară durând până seara, când se imprăștie toți cu cele mai frumoase amintiri. Mulțamită și laudă se cuvine conducătorilor bravi și înțelepți ai comunei, preoților A. Spătan, D. Souceneanțu și învățătorului V. Tărian, cari au contribuit cel mai mult ca adunarea să reușească.

n.

Apel

Credincioșii dreptmăritori din comuna **Lațiuș** de multă vreme doresc a-și avea o biserică cât de modestă. Greutatea vremii și prea modesta putere de care dispun cele 30 de familii ortodoxe din această comună, iar de altă parte dorința ardentă de a se împărtași și ei de mângăerea și întărirea sufletească ce rezultă din frumusețile cultului divin al bisericii resăritene au îndemnat pe credincioșii acestei comune bisericesti a cere dela locurile competente permisiunea ca și prin milostenii să se ajutore la ridicarea locașului dumnezeesc. Primind această permisiune ministerială cu Nr. 148020 ex 1908, se adresează acest apel la dragostea creștinească a celor ce pot ajuta cu dinarul lor la ajungerea scopului nobil susnumit.

Și cu prețul unei cărămizi, dacă nu se poate mai mult, încă s'a ajutat și s'a dobândit numele de „ctitor al acestei S. Biserici“; iar după zisa S. Scrip-

turi „Focul arzător îl va stinge apa și milostenia va curăți păcatele“.

P. T. domni donatori și colectanți sânt rugați a trimite milosteniile lor preotului administrator **Gheorghe Olde**, capelan în Ferendia, coltu Temes, până la 1. Octombrie nou a c.

Lațiuuaș. la 8. Iulie 1909.

Petru O. Mișu
preș. com. par.

Ioan Stefan
not. com. par.

Gheorghe Olde
preot-capelan și administrator parohial.

Anunț școlar

Să face cunoscut tuturor pe care-i privește, că înscrierile la institutul teologic și pedagogic din loc vor fi 1—3 Septembrie st. v.

a) Ceice vin întâiadată la institutul teologic petițiunile lor de primire au să le înainteze Venerabilului Conzistor diecezan cu acelușe următoare: Extras de botez, testimoniu cel puțin de pe cl. 6 gimnazială, eventual de cl. 8 gimnazială sau testimoniu de maturitate, declarațiunea părinților că-se vor îngriji de cele trebuincioase câtă vreme petentul studiază în institutul teologic.

b) Aspiranții de a fi primiți în institutul pedagogic petițiunile le adresează Direcțiunii acestui institut înzestrându-le cu următoarele documente originale: Extras de botez, testimoniile de pe 1—4 cl. gimnazială, atestat medical că e sănătos. Dacă vr'unul studiile gimnaziale le-a întrerupt are să dovedească unde a fost aplicat în acel timp.

Direcțiunea.

Știri

Parastas. Duminica trecută, în 26 Iulie a. c., s'a săvârșit în catedrala noastră din loc parastasul de un an pentru marele arhieru Nicolae Popea. Parastasul l-a slujit I. P. C. Sa Părintele arhimandrit și vicariu episcopesc Filaret Musta, azistat fiind de P. C. Sa Părintele protosincol Dr. Iosif Tr. Badescu, de P. O. D. protopiezbiter Andrei Ghidiu și de preoții locali I. Stoian și Gh. Buru. Aceleaș parastas s'a săvârșit, în aceeaș zi, și în toate bisericile eparhiei noastre, în urma unei ordinațiuni conzistoriale. Odihnească în pace prea bunul și neuitatul nostru episcop!

Alegere de capelan. În 26 Iulie st. vechi a. c. sa ținut alegerea de capelan în comuna Iamul mic întrunind totalitatea voturilor prezente teologul abs. **Aurelie Bota**, fiul parohului local de acolo.

Reuniunea învățătorilor bănațeni din dieceza Aradului și-a ținut săptămâna trecută adunarea generală la Lipova. Au cetit disertațiini dna Aurelia Păcățianu și A. Nevrinceanu. Din hotărârile adoptate vrednice de amintire: să se organizeze pe temeuri mai solide conferențele metodice învățătoresți; măritul congres bis. să fie rugat a pune provizor în practică planul de învățământ elaborat și a deschide asupra lui o anchetă mai întinsă. S'a dat concert și teatru cu public numărös. Cu prilejul acestor sărbări s'a aranjat și o expoziție de obiecte, organizată de preș. reun., dl I. Vuia, cu concursul societății din partea locului. S'au expus mai ales obiecte de industrie românească.

Căștigurile loteriei de obiecte a reuniunii învățătoresți. Au căștigat numerii: 6, 26, 93, 139, 149, 318, 458, 483, 515, 525, 533, 545, 656, 767, 1039, 1043, 1241, 1246, 1334, 1385, 1410, 1420, 1508, 1528, 1536, 1544, 1672, 1738, 1748, 1755, 1867, 2012, 2085,

2110, 2231, 2278, 2324, 2359, 2387, 2544, 2798, 2937 2939, 3013, 3070, 3083, 3121, 3125, 3199, 3229, 3319, 3351, 3378, 3442, 3528, 3534, 3686, 3720, 3748, 3895, 4065, 4100, 4105, 4113, 4236, 4315, 4325, 4419, 4522, 4528, 4544, 4558, 4647, 4715, 4759, 4805, 4875, 4996, 5046, 5123 5202, 5249, 5264, 5273, 5309, 5342, 5346 5356, 5398, 5500, 5643, 5865, 5881, 5913, 5931, 5942, 5944, 6101, 6205, 6222, 6227, 6284, 6333, 6355, 6436, 6460, 6536, 6559, 6628, 6649, 6653, 6658, 6738, 6845, 6994, 7059 7191, 7271, 7312, 7374, 7394, 7471, 7491, 7495, 7496, 7710, 7748, 7749, 7754, 7810, 7819, 7871, 7890, 7963, 8073, 8133, 8235, 8238, 8261, 8347, 8427, 8690, 8804, 8954, 9294, 9332, 9629, 9750, 9818 9856. Toți cari reflectează la căștiguri, sunt rugați a trimite subscrierului lozul cu numărul ieșit, împreună cu un bilet de espedare (Szállítólevél) scris pe adresa sa. Nagykomlós (Torontál m.) 8 August 1909. Iuliu Vuia preș. reun.

Condițiile de primire în „Școala civilă de fete a Asociațiunii“. Din partea biroului „Asociațiunii“ primim spre publicare următorul avis: În urma deciziunii comitetului central, adusă în ședința sa ținută la 5 August a. c., condițiile de primire publicate de Onor. Direcțiune a școlai civile de fete se modifică precum urmează: *Taxa școlară* (didactrul) se urcă dela 4 coroane la 5 coroane pe lună sau dela 40 cor. la 50 cor. pe an. *Taxa internatului* se urcă dela K 460.— la K 500.— pe an, împreună cu taxa școlară dela K 500.— la K 550.— pe an. Comitetul central a fost silit să facă aceste urcări din cauza scumpetei din piața Sibiului și din cauza instalațiunilor de canalizare și de altă natură, pe care le face în interesul școlai pentru anul școlar viitor. Atât taxa școlară cât și taxa internatului sunt a se plăti anticipativ, în 4 sau 2 rate. Sibiul în 6 August 1909. Iosif Sterca Șuluju prezident.

Iosif II. și fiacărul. Iosif II. avea obiceiul, ca foarte de dimineață, îmbrăcat într'un palton lung, să se preumbe în fiacărul cel dintâi, care'găsia. Un fiacărul tiner voia cu orice preș a căra și el pe împăratul. Într'o zi deci încă de cu noapte, s'a dus la locul obicinuit și a așteptat. Dar nu a așteptat mult, căci întâi îi și vine un domn și voește a urca în trăsură. Fiacărul avea altă închipuire despre împărat și așa îl oprește a să urca spunându-i, că el așteaptă pe împărat. „Ce plătește împăratul?“ îl întreabă rîzând străinul. „Un ducat“ i-se respunsă. Străinul scoasă portmoneul și rîzând îi întinde 2 ducăși și îi zice: „Pentru a așa tot mă vei căra!“ „Doi?“ mirându-se. „Atunci urcă Măria-Ta și împăratul poate rămânea cu sfinți“. Fiacărul din înprejurarea, că toți salutau pe pașagierul său, a observat și el greșala ce făcuse.

Mintind toate's cu puțință. * Un individ să lăuda în gura mare în o societate, că el ar fi călărit o jumătate milă în 5 minute. Celor de față nu le prea venia a crede și deci întrăbară dela un călăreț vestit, că fi-ar cu puțință așa ceva. Călărețul le răspunde: „A călări atât nu pot; dar a mint?... Da, și încă mai mult“.

Cine sapă groapa altuia, cade în ea. * Doi teologi să prezentară într'o parohie spre a-și arăta desteritatea în cele oratorice și rituale. Unul dintre ei nu se pregătise de fel pentru predică; dar întâmplarea adusă cu sine, ca să se găzduască preste noapte în acelaș hotel și încă vecin cu chilia de colegul său, carele sara și-a mai repetat predica sa cu voace tare. Celelalt știind și stenografa scrie predica auzită, o studiază peste noapte, iară la serviciul divin inzistă a predica el mai întâi cu scopul de a aduce în încurcătură și a trânti pe colegul său, carele de fapt fu foarte surprins auzindu-și predica sa proprie din cuvânt în cuvânt. Venind acuma acesta la rând să cugetă și începu în felul următor: I. C.! Predica acum auzită este atât de minunată, încât eu nici nu pot a ținea alta mai bună. Și fiindcă din cele bune nici când nu poate fi prea mult, pentru edificarea comunei vă voi cuvânta încă odată predica aciasta. Și din vorbă în vorbă o repetează. Ascultătorii auzindu'l îi admiră memoria sa extraordinară, că după o singură ascultare să poată spune întocmai o predică atât de lungă și'l și aleg de preot. Celalalt încă nu a fost mai puțin surprins de acest rezultat al ușorătății sale, cu care a voit să încerce și strice colegului său.

Cronica literară și culturală

Răvașul (7) din Cluj, continuă cu publicarea Monografie parohiei gr. cat. a Hațegului a părintelui Dr. Iacob Radu și cu studiul D-lui Iuliu Florian: Științele naturale și credința; are o drăgălașă Scri-soare de Sandu Bujor și niște șire de o caldă amintire ale D-lui Al. Ciura asupra bunului dascăl bătrân Ioan Germanu, stâns nu de mult.

Trinise de preotul N. Jurca din Cireș. *

Harnicul institut de editură Minerva din București, tipărește în biblioteca sa de popularizare, pentru 30 bani numărul, deja al 44-lea număr. Numerii apărați mai în urmă sunt: 40 *Stelele*, noțiuni populare de astronomie de Victor Anestin; 41 *Fire de tigroaică* de G. Verga, tradusă de Isabela Sadoveanu; 42 *Vis de primăvară* de Ion Ciocărlan; 43 *Mansarda* de Jules Claretie, tradusă de poetul I. Hétrat și 44 *Două nuvele* de Emile Zola, traduse de novelistul Ion Bărseanu.

*

Neobositul prezident al Asociațiunii, Iosif Sterca Șuluțu, ne trimite la Redacție o nouă carte a sa: *Adaus la Partea VI din Memoriul său*. Autorul, de astădată se ocupă cu „Iancu în lumină străină falsă” din incidentul apariției primului volum al cărții „Osterreich von 1848 bis 1860” de Dr. H. Friedjung, care în mai multe locuri tratează despre Români și despre Iancu. Comițându-se în aceasta lucrare câteva greșeli cu privire la Iancu, venerabilului prezident i-a succedat să-l convingă, prin câteva scrisori, pe istoriograful Friedjung despre aceasta. Friedjung, promite a face îndreptări în ediția ce va urma, felicitând totodată de dl Șuluțu pentru energia și viul interes ce-l poartă neamului său și peste tot, amintirii prietenului său din tinerețe, lui Iancu. Cartea se vinde în folosul Muzeului cu 1 cor. 50 bani și se capătă la librăria Krafft din Sibiu.

*

Distinsul și de toți cunoscutul nostru poet, dl G. Coșbuc, își tipărește poeziile sale din ediția frumoasă și mare, numită „Ziarul unui pierde vară”, apărută mai anii trecuți, și în numerii 58, 59 și 60. ai „*Bibliotecii românești enciclopedice*” ce se tipărește la Sococ în București. Publicul cetitor românesc va avea deci prilejul binevenit, să guste, pentru un preț minimal, (30 bani numărul) splendide creațiuni artistice de o rară gingășie și seninătate ca „Faptul zilei”, „Pierde-vară”, „Nunta în codru” ș. a.

*

Revista pentru tinerimea școlară, *Amicul Tinerimei*, se prezintă și în nr. 20 cu un bogat și frumos material instructiv pentru tineretul nostru. Are următorul conținut: Rața de aur de Moșul, Orbul și Trandafirul din parabolele lui Krummacher de M. Străjanu, Voiește și vei putea de Elena C. Moisil, Filozoful Tales de Dum. Runcanu, Un rămășag după Riboulet de Aurelia Ștefănescu, Henric IV-lea și Țăranul de Dumitrescu, Dumnezeu e rege! de Junior, Ghicitori, Joc geografic ilustrat, deslegarea unui Proverb și Poșta redacției. Revista apare în editura libr. Minerva din București și costă 5 Cor. pe an. Recomandăm cu toată căldura aceasta revistă care, ar trebui să se adăpostească în toate familiile românești.

*

Primum Anuarul gimnazului gr. or. român din Brad pe anul școlar 1908/1909. Anuarul îl deschide studiul interesant al prof. Dr. Traian Suciu „Noțiuni de poezie populară”, vin apoi datele școlare redactate de directorul-sub. Ștefan Albu.

Licitațiune minuendă

Pe baza încuviințării Venerabilului Conzistor diecezan de dno 24 Iulie Nr. 4062 B. ex 1909, se scrie licitațiune minuendă pentru pictarea de nou a bisericii gr. or. rom. din comuna Sacul.

Prețul de esclamare este 2248 cor.

Licitațiunea se va ține în 9/22 August 1909 la orele 8 a. m. în școala conf. gr. ort. rom. din loc.

Doritorii de a întreprinde acest lucru să se prezinte în ziua amintită având a depune vadiul de 10 % din prețul esclamării.

Planul și specificațiunea de spese să pot vedea la oficiul parohial.

Comuna bisericească își rezervă dreptul de preferință asupra acelor întreprinzători, în cari va avea mai multă încredere.

Contractul încheiat pentru întreprinzători va fi valabil îndată după subscriere, iară pentru comuna bisericească numai după aprobarea din partea Venerabilului Conzistor diecezan.

Sacul din ședința comit. par. ținută la 29 Iulie 1909.

Aureliu Spătan m. p.
preș. com. par.

Vasile Tărianu m. p.
not. com. par.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Concurs

Pentru întregirea definitivă a posturilor de învățător la școlile confesionale gr. or. rom. din **Botinești** și **Curte**, din protopresbiteratul Făgetului, cu termenul de 30 zile dela prima publicare în „Foaia diecezană”.

Emolumentele împreună cu aceste posturi sunt:

I. Botinești.

1. Salar în bani gata 600 cor.
2. Pentru conferință 10 cor.
3. Pentru scripturistica 04 cor.
4. Pentru adunare generală 10 cor.
5. Pentru lemne 26 cor. pe care va avea să le aducă învățătorul pe speșele sale.
6. Dela înmormântări 40 fil., iar cu liturgie 1 cor.
7. Locuință liberă cu grădina de un juger.

II. Curte, pentru al doile post de învățător.

1. Salar în bani gata 1000 cor.
  2. Pentru cuartir 200 cor.
  3. Pentru $\frac{1}{4}$ juger grădină 20 cor.
- Pentru încălzirea salei de învățământ să va îngriji comitetul parohial.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoratul în sf. bisericească, a purta scripturistica în comitetul și sinodul parohial și a compune socoșile cultului și ale bisericeii.

Pentru serviciile prestate înainte de ocuparea vreunuia din aceste posturi, comunele nu acordă alesului nici un fel de emolument decât cele înșirate aici.

Doritorii de a ocupa unul din aceste posturi au a-și așterne petițiunile instruate conform normelor din vigoare în termenul deschis, la oficiul protopresbiteral gr. or. român al tractului Făget.

Comitetul parohial dorește ca recurenții să se prezinte în vre-o Duminică sau sâmbătoare în sf. biserică a respectivei comune, spre a-și arăta dexteritatea în cântare și tipic, dar nu în ziua de alegere.

Făget în 28 Iulie 1909

1—3 [33]

În conțelegere cu comitetele parohiale, *Sebastian Olariu* m. p. protopresbiter tractual.

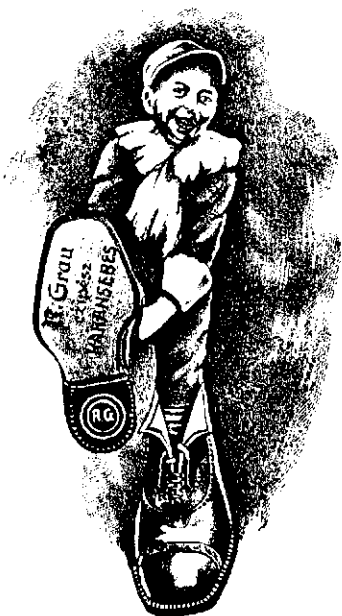
În stabilimentul „Tipografiei și Librăriei diecezane” din **Caransebeș** află imediat aplicare

un sodal (calfă) de librărie

cu cunoștința limbilor de comunicație locală: română, maghiară și germană.

Reflectanții să-și trimită documentele și ofertul scris de mâna proprie la

Administrațiunea
Tipografiei și Librăriei
diecezane din Caransebeș.

50 52 [3]

R. GRAU ȘI FIUL, păpuțar

Karânsebes („LA CIZMA ROȘIE“)

Telephon 47. In casa institutului pedagogic-teologic diecezan.
 Depositul cel mai mare în ghete fine de dame,
 domni și băieți.

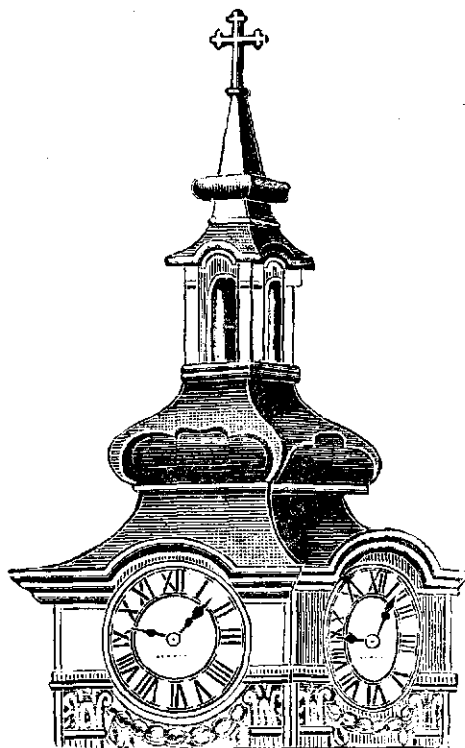
Unicul depozit al renumitelor fabricate a toată lumea

„Kobrak“ și „Danubia“

și ghete veritabil americane.

Gătirea ghetelor fine și moderne după măsură.

Reparaturi prompt și ieftin.

≡ OROLOAGE ≡

pentru turnuri bisericesti

in executare solida precum și repa-

ratura acestora prevede sub garanție

Friederic Grochowina

orologier și mehanic

în Caransebes.

Casa institutului pedagogic-teologic diecezan Telephon 31

7—26 [1]